

Kommentit hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnokseen

Kiitos sosiaali- ja terveysministeriölle kutsusta hallituksen tasa-arvo-ohjelman kuulemistilaisuuteen 12.2.2020 ja siihen liittyvästä tasa-arvo-ohjelman luonnoksen kommentointipyyntöä. Seuraavassa on aluksi kuulemistilaisuudessa pitämämme puheenvuoro, joka toimii varsinaisen kirjallisen kommentointimme kokoajana. Kohdasta Yleistä alkavat laajemmat kommenttimme 6.2.2020 päivättyyn ohjelmaluonnosversioon.

- *Kiitos, että ajatte vanhempien läsnäoloa vahvistavaa perhevapaaudistusta. Ja perheiden hyvinvoinnin näkökulmasta kiitos, ettei korvamerkittyjä osuuksia ole kokonaan sidottu.*
- *Kiitos myös, että poikien koulumenestyshaasteet otetaan yhä selkeämmin vakavasti. Nykytrentien mukainen pedagogiikka heikentää poikien tilannetta, ja se tulee uudelleenarvioida.*
- *Hallitus haluaisi panostaa ongelmia ennaltaehkäiseviin toimiin. Hienoa ja viisasta. Lähisuhdeväkivallan vähentämisessä juurtuvinta on katkaista väkivallan kierre. Näin ennaltaehkäistään väkivallan jatkuminen. Työskentely väkivaltaa käyttäneiden kanssa on tässä avainasemassa. Lähes kaikki heistä on itse ollut, erityisesti lapsuudessaan väkivallan kohteena. Kun he löytävät väkivallattomuuden, myös heidän lapsensa oppivat toimimaan aikuisissa suhteissaan väkivallattomasti. Tällainen ennaltaehkäisy on luonnoksesta unohtunut ja siksi tavoite väkivallan vähentämisestä on myös varsin vaikea saavuttaa.*
- *Miesten esille nostamien kokemusten huomiointi on yllättävän vähäistä. Esimerkiksi negatiiviset kokemukset lasten huoltajuuteen ja asumiseen liittyvissä asioissa sivuutetaan. Samoin sosiaali- ja terveyspalvelujen lukuisat mieserityiset haasteet hyvinvoinnissa.*
- *Miesten kokemusten huomioimisen ohuus etäännyttää edelleen merkittävää osaa miehistä ja myös naisista tasa-arvotahdosta. Surullisinta on, että monet miehet kokevat altavastajuutta ja arvottomuutta tasa-arvokontekstissa. Tätä kokemusta ei tule aliarvostaa tai ohittaa.*
- *Me miehet toivoisimme voivamme olla arvostettu kumppanijoukko tekemässä yhteistyötä muiden kanssa. Me taidamme kuitenkin kelvata ajatuksinemme vasta, kun muutumme joksikin, mitä suurin osa meistä ei ole.*
- *Kuitenkin uskomme, että halu yhteiseen hyvään on sittenkin ohjaava arvo tasa-arvokentälläkin. Siispä lämmin kiitos ohjelmavalmistelun sisältämistä lukuisista hyvistä aikeista. Kiitos mahdollisuudesta tulla kuulluksi tänään ja voimia tekemäänne työhön.*

Yleistä

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnos noudattaa viimeisimpien hallitusohjelmien päälinjoja. Tämä mahdollistaa monilta osin nyt kirjattujen tavoitteiden peilaamisen jo toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksiin. Näin voidaan myös arvioida mahdollisia suunnan muutoksia ja uusia keinoja, mikäli esimerkiksi aiemmat vaikutukset syystä tai toisesta eivät vastanneet haluttua.

Kommentoimme ohjelmaa tässä kohdassa lähinnä omaan työhömmme keskeisimmin liittyvistä aihealueista. Tämä tarkoittaa käytännössä luonnoksen pääkohtia 3, 4 ja 5. Kohtia 1, 2, 6, 7, 8 ja 9 emme erityisesti tässä huomioi, joskin yleisiä tasa-arvopoliittikan perusteita ja ohjelmatyötä koskevat huomiomme viittaavat osin myös näihin.

Kohta 3. Työn ja yksityiselämän yhdistäminen ja hoivan tasapuolinen jakautuminen

Perheiden hyvinvoinnin näkökulmasta on kiitettävää, että hallitusohjelmassa tavoitellaan ansiosidonnaisten perhevapaiden kokonaiskeston pidennystä. Nykyisten vapaiden lisäksi isille kiintiöityjä vapaita on tarkoitus pidentää lyhentämättä äitien jo nyt käytettävissä olevaa osuutta. Lisäys mahdollistaa yhä paremmin sen, että perhe-elämän tärkeään ja usein erilaisia uusia haastekohtia sisältävään aikaan vahvistetaan hyvinvointia ylläpitäviä elementtejä. Myös mahdollisuus jakaa osaa korvamerkitystä vapaista kussakin perheessä parhaaksi katsotulla tavalla tukee perheiden itsemääräämiskeutta ja siten mahdollisuutta vahvistua yhtenäiseksi omien valintojen kautta. Perheiden hyvinvointi tulee olla perhevapaaudistuksen päätavoite.

Syntyvyyden lisäämisestä puhuttaessa on hyvä pohtia myös asenneilmastoa ja siihen vaikuttamista. Suositeltavaa on pohtia ohjelmaluonnoksessa esitettyjen asioiden lisäksi sitä, millaista kuvaa annamme perheyhteyden tärkeydestä ja miten perheitä ylipäätään tuetaan. Mitä perheystävällisempi yhteiskunta on, ja mitä paremmin kestävä perheyhteyden hyvinvointia vahvistavista merkityksistä tiedotetaan, sen vahvemmin siihen voidaan luottaa ja uutta luodaan. Samalla kannattaa pohtia, millä tavalla yksilöllisyyden ihannointi voi mennä liiallisuuksiin; tälläkin on vaikutusta siihen, miten ihmiset ovat valmiita kantamaan huolta muista ja tulevista sukupolvista.

Lasten huoltajuuteen ja asumiseen liittyvä lainsäädäntö on lähtökohtaisesti uudistettu hyvälle mallille. Hallitusohjelmatavoitteiden toimenpidekirjauksissa mainitut tarkennukset vuoroasumisvaihtoehtoon ovat tervetullut ja luonnollinen jatkumo, jolla lainsäädännön kehittämisen myötä esille tulevia käytännön ongelmia vähennetään.

Kohta 4. Varhaiskasvatus ja koulutus

Koulutuspoliittinen tilannekuva on kattavasti avattu ohjelmaluonnoksessa. Tulevaisuuden hyvinvointitekijöiden kannalta on varsin tärkeitä, että koulumenestyksen sukupuolittuneisiin eroihin kiinnitetään vakavaa huomiota. Erityisesti poikien ja nuorten miesten koulumenestyksen ongelmakohtiin on syytä merkittävässä määrin paneutua.

Ohjelmaluonnokseen kirjattujen huomioiden ja tavoitteiden lisäksi olisi tärkeitä pohtia asiaa yhä syvemmin sukupuolierityisestä näkökulmasta. Osa tärkeistä tekijöistä on huomioitu, mutta paljon muutaakin olennaista asiaan liittyy. On esimerkiksi mielekästä pohtia, miksi tyttöjen ja poikien oppimis- ja koulumenestyserot ovat juuri nykyajan ilmiö Suomessa. Tai miksi Virossa tilanne on tässä suhteessa Suomea parempi.

Pojat ovat selvästi hyötynneet aiemmasta opetuspedagogiikasta, joka lähti liikkeelle opettajien arvostamisesta, opiskelurauhan vaalimisesta, arvosanojen selkeydestä, ja ennen kaikkea sen varmistamisesta, että oppilaat varmasti oppivat ala- ja myös yläasteella sen mikä tarkoitus on. Nykypedagogiikassa saatetaan kuitenkin ajatella, että ratkaisu piilee mieluummin vaikkapa viihtyvyyden lisäämisessä, eli että esimerkiksi pulpeteista luovuttaisi, mutta usein tämä vain tukee poikien luontaista rajattomuutta. Koulujärjestelmän olisi tärkeä olla aikuisten, ei vielä rajojaan hakevien luomaa.

Olisi melko vastuutonta olla pohtimatta poikia hyödyttäviä tekijöitä sillä verukkeella, että ne kuuluisivat menneeseen aikaan. Menneisyyttä ei tarvitse sellaisenaan toistaa, mutta opittavaa historiassa aina on. Tyttö- ja poikakouluillakin oli tässä suhteessa omat hyvät puolensa. Sellaisiin ratkaisuihin tuskin tarvitsee mennä, mutta normaalin peruskoulunkin osana saattaisi olla hyvin tarpeellista jakaa oppilaat

tietyissä tilanteissa ryhmiin sukupuolen mukaan. Tällöin huomioitaisi sukupuolten sosiaalisen ja biologisen kehittymisen eriaikaisuudet, sekä osin erilaiset keskimääräiset oppimistavat ja -kyvyt. Kun siis ohjelmaluonnoksessa mainittuun perusopetuksen laatuohjelmaan panostetaan, on syytä avartaa tutkinta- ja tulkintakulmaa ilmiön ympärillä.

Lisäksi pojat tarvitsevat yhteiskunnalta eriteltyä viestiä siitä, että myös he ovat arvokkaita. Jos esimerkiksi miehistä ja miehisyyksistä puhutaan negatiivisesti, vaikuttaa se vastaavasti poikiin, joista suurin osa kokee tarvetta samaistua miehiin. Arvostuksen tarvetta tai epäarvostuksen vaikutusta tulisi myös tasa-arvopolitiikan luomisessa vahvemmin ymmärtää ja arvostaa.

Kohta 5. Naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan vähentäminen

Nykyisen hallituksen yleisissä ohjelmatavoitteissa toistuu usein eetos ongelmia ennalta ehkäiseviin toimiin panostamisesta. Tämä on varsin viisasta sekä hyvinvoinnin että talouden näkökulmasta. Lähisuhdeväkivaltaongelmaa ennaltaehkäistään ja vähennetään juurtuvimmin katkaisemalla väkivallan kierre.

Maassamme on varsin kattavaa ammatillista osaamista lähisuhdeväkivaltaa tehneiden kanssa tehtävästä työstä. Yksi keskeinen huomio tässä työssä on ollut se, että väkivaltaisesti käyttäytyneen henkilön taustalla on lähes poikkeuksetta omaa kokemusta väkivallan kohteena olemisesta, erityisesti omassa lapsuudessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että väkivaltaista ongelmanratkaisumallia toisinnetaan, kun ei ole saatu riittävästi oppia ja tukea toisenlaisen reaktiotavan hallinnasta.

Työskentely väkivaltaongelmaisten ihmisten kanssa on mahdollistanut sen, että väkivallan kierteeseen on päästy puuttumaan. Väkivaltaa käyttänyt on voinut löytää väkivallattomia tapoja toimia aiemmin väkivaltaisuuteen johtaneissa tilanteissa. Tämä on vaikuttanut vastaavasti myös hänen läheisiinsä ja esimerkiksi lapset ovat saaneet esimerkkiä, joka ehkäisee heidän omaa väkivaltasuuttaan aikuisissa parisuhteissa. Tällaiseen ennaltaehkäisevään työhön tulisi vahvasti panostaa, mutta sitä ei millään tavoin ohjelmaluonnoksessa huomioida. Tästä syystä tavoite väkivallan vähentämisestä on myös varsin vaikea saavuttaa.

Muut huomiot ja puutteet

- Sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden tilastoinnissa miehet (ja pojat) näyttävät monilta osin kohdennetun avun ja tuen tarvitsijoina. Siksi alojen perus- ja täydennyskoulutukseen on tärkeä juurruttaa mieserityiset opinnot miesten moninaisten hyvinvointiongelmien vähentämiseksi ja hyvinvointitekijöiden vahvistamiseksi. Mieserityisyyden huomiointi osana auttamistyötä ja sen suunnittelua madaltaa miesten avun hakemisen kynnyksiä ja tukee miehen kanssa työskentelyä. Miehen itsensä henkilöhistorian lisäksi kiinnitetään huomiota miehen kohtaamistapaan, omaan (ja organisaation) käsitykseen miehistä, ja ylipäätään mieheyteen vaikuttaviin historiallisiin, sosiokulttuurisiin ja biologisiin tekijöihin. Mieserityisyyden huomioiminen on yhteiskunnassamme vielä epätasaista sekä osaamisen että alueellisuuden näkökulmasta. Tämä näkyy muun muassa hyvinvointitilastoissa erilaisina, erityisesti miehille kasautuneina ongelmina, ja myös miesten elinajan odotteessa suhteessa naisiin. (Vastaavasti aloilla on tarvittu ja tarvitaan myös naisierityistä osaamista.)
- Miehillä kysyttäessä heidän kokemiaan tasa-arvo-ongelmia Suomessa, selkeästi eniten nousee esille negatiiviset kokemukset erokriiseissä, erityisesti lasten huoltajuuteen ja asumiseen

liittyen. Tätä asiaa ei ohjelmaluonnoksessa käytännössä lainkaan käsitellä. Se on sinänsä jo vakava puute, joka samalla vahvistaa yleistä käsitystä siitä, että tasa-arvopolitiikka keskittyy naisten (ja vähemmistöjen) tukemiseen. Asia on syytä lopulliseen ohjelmaversioon korjata.

- Laki ”eräiden naisjärjestöjen valtionavusta” tulee laajentaa koskemaan myös vastaavia miesjärjestöjä, jotta nämäkin voisivat hakea valtionapua. Lainsäädännöllä olisi siten turvattu myös Miesjärjestöjen keskusliitolle mahdollisuus valtionavun hakemiseen. Miesjärjestöjen keskusliitto on tasa-arvoa edistävien miesjärjestöjen kattojärjestö. Vastaavasti Naisjärjestöjen keskusliitto on tasa-arvoa edistävien naisjärjestöjen kattojärjestö. Lainsäädännöllä on turvattu Naisjärjestöjen keskusliiton toimintaa; Miesjärjestöjen keskusliitolle vastaavan valtionavun hakeminen ei ole mahdollista. Tilanne vaikeuttaa merkittävästi Miesjärjestöjen keskusliiton mahdollisuuksia toimia tasavertaisena kumppanina Naisjärjestöjen keskusliiton kanssa tasa-arvon edistämistyössä. Siksi Laki eräiden naisjärjestöjen valtionavusta (8.6.2007/663) on tärkeä muuttaa nykyisen hallituskauden aikana muotoon Laki eräiden nais- ja miesjärjestöjen valtionavusta (huomioiden vastaavasti ao. lain tarkennetut kirjaukset).
- Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ja ennen kaikkea siihen liittyvä sukupuolivaikutusten arviointi ovat kannatettavia kehityskohteita. Sukupuolitettut tilastot ovat eräänlainen lähtökohta sille, että tiedetään mihin huomiota tulisi kiinnittää. Varsinainen sukupuolivaikutusten arviointi on olennaisempi tekijä hyvinvoinnin lisäämisessä kuhunkin tilanteeseen liittyen. Sukupuolivaikutusten arvioinnissa ytimenä tulisi olla käytännön ammatillisesta työstä, sen seurannasta ja arvioinnista juontuva sukupuolierityinen osaaminen. Näin aiotut toimenpiteet on ylipäättään mahdollista juurruttaa, koska ne eivät perustu ulkopuolelta määriteltyihin, vaan ihmisten tarpeet kohtaaviin ja ymmärttäviin elementteihin.

Lopuksi

Miessakit ry suosittelee vahvistamaan sellaista sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvää politiikkaa, jossa ydinarvona nähdään naisten ja miesten toisiaan kunnioittava kumppanuuskulttuuri ja siitä kumpuava yhteistyö erilaisten kysymysten kohtaamiseksi ja ratkaisemiseksi. Haluamme siten tukea ja olla mukana yhteistyössä, jossa erilaiset tarpeet huomioidaan ensisijaistamatta tai arvottamatta niitä sukupuolen perusteella. Naiset ja miehet ovat yhtä lailla arvokkaita ja ansaitsevat toistensa tuen. Tähän nojaavan yhteistyön tulisi olla nykyistä vahvemmin yhteiskunnallisen tasa-arvotyön keskiössä. Näin toimien naiset ja miehet kokevat tasa-arvotyön yhteistä hyvää tuottavaksi ja liittyvät siihen.

Tasa-arvopoliittinen ohjelmatyö ja lainsäädäntö tavoittelevat oikeudenmukaisuutta. Tämä lähtökohteisesti hyvä eetos on varmasti kehittämisestä vastaavien tahojen työtä ohjaava henkinen punainen lanka. Tärkeätä olisi kuitenkin huomioida, että monien kokemus tasa-arvotyön tavoitteista ei vastaa tätä kuvaa. Tasa-arvopoliittisen viestinnän perusteita – joita ei vielä ole avattu ohjelmaluonnoksessa – tulisikin uudistaa. Asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa, kun naiset ja miehet tekevät yhteistyötä niiden eteen. On kuitenkin niin, että varsin yleisenä kansalaisten joukossa on käsitys siitä, että tasa-arvotyö on nimenomaan naisten (ja vähemmistöjen) aseman parantamista. Tasa-arvopoliittisessa viestinnässä tulisikin panostaa esimerkiksi sen esille tuomiseen, että myös miehet ovat hyviä tarviton ja ansaiten tukea. Ja että monille miehille yhteinen tapa kokea ja ymmärtää asioita on myös hyvä tapa. Tällä hetkellä tasa-arvopolitiikassa ja sen perusteissa varsin usein tuodaan esille, että tietynlainen, ei niinkään miesten määrittelemä mieheys on se hyvä, johon suuntaan miesten tulisi muuttua. Muutos ja kasvu on monesti hyvää, mutta sen juurtumiseksi osaksi yleistä hyvää tarvitaan ennen kaikkea

ihmisen sisältä löytyvää, ei ulkopuolelta määriteltyä ymmärrystä hyvän perusteista. Tämän huomioimatta jättämisen, eli dialogin ohuuden takia erityisesti miesten – ja myös monien naisten – kiinnostus/arvostus tasa-arvopyrkimyksiä kohtaan on valitettavan vähäistä.

Lisäksi pyydämme huomioimaan, että kaikkien yhteiskunnallisten tasa-arvotoimenpiteiden tulisi aina vahvistaa hyvinvointia. Tästä syystä toimien ennakoitujen ja toteutuneiden vaikutukset tulisi analysoida nimenomaan hyvinvointinäkökulmasta. Tällä tarkoitamme esimerkiksi sitä, ettei asioiden tasajako automaattisesti tarkoita, että ihmiset voivat sen toteutuessa paremmin. Tai sitä, etteivät sukupuolet tai ihmiset ylipäätään välttämättä koe kaikkia asiantiloja hyviksi yhtämittaisesti. Todelliset hyvinvointivaikutukset saadaan mitattua tutkimalla myös ihmisten ja ihmisryhmien itsensä kokemuksia asiantiloista tai muutosten vaikutuksista. Tämän huomioiminen edellyttää tasa-arvopolitiikan uudistumista.

Helsingissä 13.2.2020

Miessakit ry

Lisätietoja

Tomi Timperi | toiminnanjohtaja | tomi.timperi@miessakit.fi | +358 50 588 1687